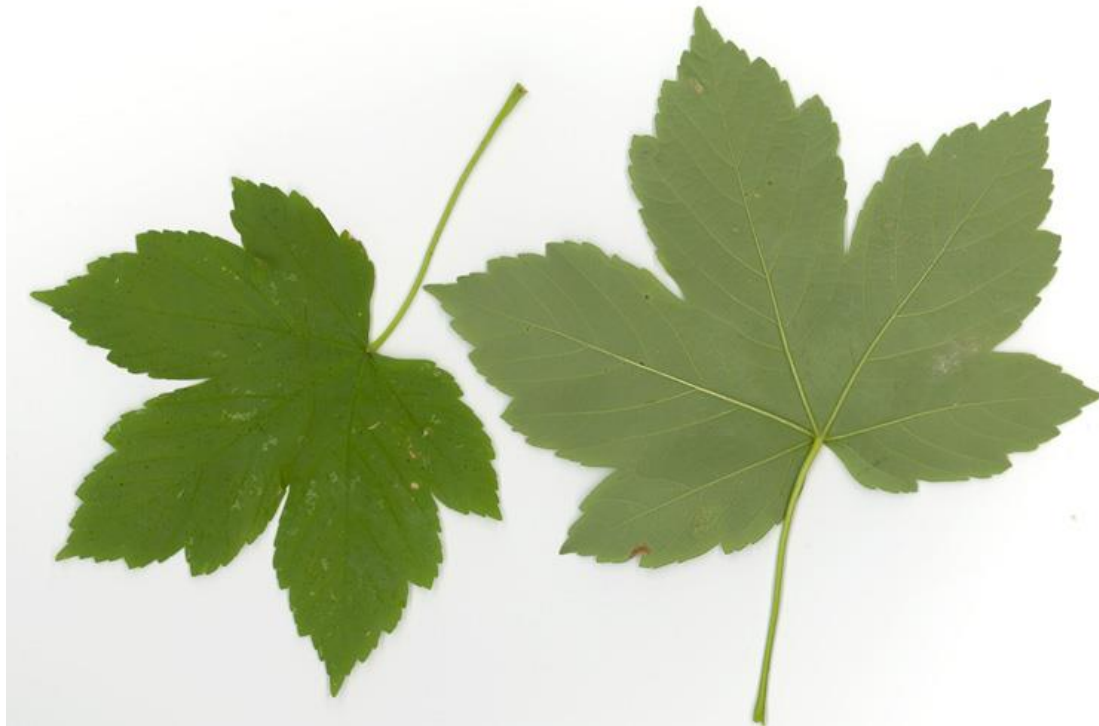

MÄGIVAHER

Eestikeelne nimi	Mägivaher
Ladinakeelne nimi	<i>Acer pseudoplatanus</i>
Rahvapärased nimed	
Süsteemiline kuuluvus	Vahtraliste sugukond
Eluvorm	on tiheda, kerajaskoonusja võraga heitlehine puu, vahel võib kasvada ka põõsana.
Õis	Mägivaher õitseb nädal aega hiljem kui harilik vaher. On ühe- või kahekojaline. Õied kollakasrohelised, paiknevad kuni 16 cm pikkades kitsastes rippuvates kobarates. Õitseb mais-juunis peale lehtede puhkemist. Healõhnaline.
Vili	Vili on kaksikiibvili. Seemne kohalt vili paksenenud, kerajas, koos tiivaga kuni 5 cm pikk., valminult roheline, valmib septembris.
Leht	on suured (kuni 18 cm) 3-5hõlmaga, ebaühtlaselt saagja servaga, pealt paljad tumerohelised, alt heledamad, hajusalt karvased. Lehed on sügisel kaua rohelised, hiljem tagasihoidlikult kollakad kuni pruunikad.
Vars	vanematel puudel tüvekoor tumehall, plaatidena mahalangev, nende alt tuleb nähtavale heledam kooreosa. Noored võrsed kollakasrohelised või pruunikashallid. Pungad terava tipuga, munajad, rohelised. Ladvapung külgpungadest suurem.
Juur	Juurestik hästi arenenud, seetõttu tormikindel.
Paljunemine	Paljuneb seemnetest. Noored mägivahtrataimed on aeglasema kasvuga, kui samas kasvukohas kasvavad harilikud vahtrad, arukased, sanglepad ja kuused. Seepärast jäävad nad looduses kasvades peagi teiste puude varju ja hukkuvad.
Levik ja ohtrus	Kesk- ja Lõuna-Euroopa, Väike-Aasia.
Kasvukoht	Eelistab viljakaid liivsavimuldi. Küllaltki valgusnõudlik. On soojalembene, eelistab pehmet ja niisket kliimat, meil esineb sageli külmakahjustusi. On põuatundlik. Kiirekasvuline, eluiga kuni 400 aastat.
Koht ökosüsteemis	Levinud ilupuu. Haljastuses kasutatakse mitmeid kultuurvorme.
Kaitse	Mägivaher on meil hästi kohanenud võõrliik, mida põhjarannikul siin-seal mujalgi looduses, mitte ainult pargis või koduaias ilupuuna, kohata võib.
Kasutamine	Puit on kõrgelt hinnatud, valmistatakse mööblit parketti. Haljastuses kasutatakse mitmeid kultuurvorme. Lastakse kevadeti mahla. Vahtralehti on endistel aegadel pandud leivaküpsetamisel pätside alla. On väga hea meetaim.

FOTOD leht, õis, vili, tüvi

MÄGIVAHER

KEVAD

MÕISTATUSED

Selle puu pealt teise nina endale võid saada sina?

Suvel viht, talvel luud.

MÄNG PUU JUURES

Puu elu

TEEMA: Puu elu läbi aastaegade kevadest kevadeni.

Mängu kirjeldus.

- Mängujuhi (õpetaja) tekst: On kevad. Päike hakkab soojemalt paistma ja puu ärkab talveunest.
Tegevus: ärkamist väljendav liigutus.
- Maapind soojeneb ja juured ärkavad. Maapinda uuristavad liigutused jalgadega.
- Puu mahlad hakkavad liikuma. Kükitamine ja joomist jäljendav hääl.
- Lehepungad puhkevad. Pungakujuliselt hoitud käed avatakse laiuvateks lehtedeks.

Esitatud näite eeskujul tehakse läbi puu toitumine fotosünteesi teel, õite puhkemine, tolmlamine, viljade valmimine, seemnete levitamine, tormi mõju puule, lehtede langemine ja talvine puhkeseisund. Mängu käigus saab jäljendada ka puul elavate organismide (puuseen ajab oma niidistiku tüvesse, ürasek uuristab koore all) ja puud küllastavate loomade häáli (linnud, orav).

Mängu lõpus arutletakse, kuidas tundsid osalejad end puuna.

PUUGA SEOTUD PUTUKAD JA SEENED

Aprilli lõpus-mai algul, enne lehtede puhkemist, pakatavad vahtra õiepungad: puu on ühtäkki üleni täis meerikkaid rohekaskollaseid õisi. Kui seistada sellise õieehtes vahtra all, kuulduv kõrvu ühtlane **mesilaste** sumin. Vaher on meil üks esimesi kevadisi nektari- ja õietolmurikkaid meetaimi.

MEEMESILANE ehk kodumesilane

Meemesilane on üks vähestest kodustatud putukatest. Mesilaste kasvatamist nimetatakse mesinduseks.

Mesilased toituvad nektarist ja õietolmust ning ronivad neid otsides õitesse, kus õietolm neile külge jääb. Selle õietolmu kannavad nad üle järgmistesse õitesse.

Meemesilane tolmeldab õisi, mistõttu ta on üks tähtsamaid koduloomi.

Mesilastelt saadakse ka mesilasvaha ja mesilasmürki.

SEENED

Pargivahtrate eluiga lühendab ning okste ja tüvede murdumist põhjustab nende nakatumine tüve südamemädanikku tekitavate seenhaigustega. Neid seenhaigusi tunneb kergesti ära suurte ja silmapaistvate seene viljakehade järgi puu tüvel. Tihti võib haljasalade vahtrapuudel näha **vahtratarjakut** või **soomustorikut**. Vahtrate eluiga lühendavad ka valget südamemädanikku põhjustavad **tuletaelik**.

Metsades ja linnakaugetes maakohtades, vähem linnaparkides võib näha kasvavate vahtrapuude lehtedel suuri pigimusti laike: neid tekitab **parasiitseen vahtra-pigilaik**. See seen on tundlik õhusaaste suhtes, mistõttu teda peetakse puhta õhu indikaatoriks.

VAHTRATARJAK - vanade suurte puude tüvel võib kohata valgeid seeni, mis teevad palju pisikesi kübaraid – vahel kuni meetri pikkuse reana ülalt alla. Kui selline seen katki lõigata, siis võib näha palju imeõhukest torukeste kihte.

Nende kihtide arv näitab, kui vana see seen on.

TÖÖLEHT

KEVAD (3-5a)

Ülesanne: Puu ümbermõõdu mõõtmine nööri ja paelaga. Siis paneb laps selle paela ümber oma keha ja võrdleb, kui palju on puu ümbermõõt temast suurem.

TÖÖLEHT

KEVAD (5-7a)

„Rasvakriidiga puulehe trükk” (saab teha siis, kui puul on juba lehed)

Asetada valge paberi alla vastav puu leht. Hõõruda pikali kriidiga. Paberilehele tekib puulehe kujutis. Kirjelda, milline leht tuli.